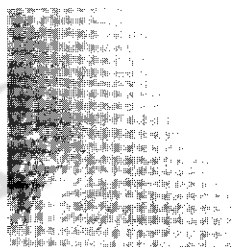

مقایسه سهولت تشریفات لازم برای شروع کسب و کار

در ایران و جهان

پیشگامان افغانی و اسلامی
رسال جامع علوم اسلامی

در یک گزارش؛ بانک جهانی موانع فعالیت اقتصادی در بیش از ۱۳۰ کشور را بررسی کرده است. این بررسی ها نشان می‌دهد که مقررات سهل و آسان به ویژه در کشورهای در حال توسعه موجب ارتقاء بهره وری است. در همین بررسی ها وجود همبستگی قوی بین سهولت آغاز و اداره یک فعالیت اقتصادی جدید از یک طرف و وجود یک نظام قانونی مستحکم و منسجم از سوی دیگر به اثبات رسیده است. این گزارش به این نتیجه رسیده است که مقررات سخت و دشوار رشد اقتصادی را کند می‌کند.

یک بخش خصوصی پر تحرک که در آن بنگاهها به سرمایه گذاری می‌پردازند، شغل ایجاد می‌کنند و بهره وری را ارتقاء می‌بخشند، موجب افزایش رشد و گسترش فرصت ها برای فقرا خواهد شد. دولت‌ها در اطراف جهان، برای ایجاد چنین بخش خصوصی، اصلاحات گسترده ای را به اجرا در آورده اند که برنامه های تثبیت اقتصاد کلان، آزاد سازی قیمت‌ها؛

در یک گزارش؛ بانک جهانی موانع فعالیت اقتصادی در بیش از ۱۳۰ کشور را بررسی کرده است. این بررسی ها نشان می‌دهد که مقررات سهل و آسان به ویژه در کشورهای در حال توسعه موجب ارتقاء بهره وری است. در همین بررسی ها وجود همبستگی قوی بین سهولت آغاز و اداره یک فعالیت اقتصادی جدید از یک طرف و وجود یک نظام قانونی مستحکم و منسجم از سوی دیگر به اثبات رسیده است. این گزارش به این نتیجه رسیده است که مقررات سخت و دشوار رشد اقتصادی را کند می‌کند.

خصوصی سازی و کاهش موانع تجاری از جمله آنهاست. با وجود این در بسیاری از کشورها فعالیتهای کار آفرینی با وجود فقر فراوان و محدود ماندن رشد را کند باقی مانده است. البته برخی کشورها هم با وجود اینکه اصلاحات کلان مرسوم را کنار گذاشته اند عملکرد خوبی داشته اند. اما چگونه؟

گرچه سیاستهای کلان بدون تردید از اهمیت برخوردارند، اجماع روز افزونی به وجود آمده است مبنی بر اینکه کیفیت تنظیم و مقررات و نهادهایی که این مقررات را به اجرا در می‌آورند یک عامل تعیین کننده عمده رفاه و ترقی به شمار می‌آیند. در سر تاسر جهان؛ الگو برداری (benchmarking) بین المللی و محلی به عنوان یک نیروی قوی برای تحرک بخشیدن و تجهیز جامعه برای تقاضای خدمات عمومی بهبود یافته، حساب دهی سیاسی ارتقاء یافته و سیاست اقتصادی بهتر به اثبات رسیده است. رتبه دهی و نمره دادن شفاف به شاخص های اقتصادی و اجتماعی، میل و آرزوی ایجاد تغییر را تشدید کرده است. یکی

از شواهد و نمونه های بارز این موضوع تاثیر شاخص توسعه انسانی UNDP است که کشورها را ناچار کرد تا در استراتژی توسعه خود بر روی بهداشت و آموزش تاکید بیشتری کنند. تشریفات قانونی که به طور رسمی لازم است تا یک کار آفرین کلیه مجوزهای لازم را به دست آورد و خود را نزد کلیه مراجع ضروری به ثبت برساند، بسیار مهم است. مدت زمان لازم برای این تشریفات هم از اهمیت بالایی برخوردار است. در سال ۲۰۰۲ در کشور پاکستان همه ادارات مالیاتی را به صورت الکترونیک به هم متصل کردند و تشریفات ثبت شرکتها را تجمیع نمودند. در نتیجه این کار، مدت زمان لازم برای شروع یک کسب و کار از ۳۵ روز به ۲۲ روز تقلیل پیدا کرد. هر ناندو دیستو در کتاب خود به نام "مسیر دیگر"، ثابت کرده است که هزینه بالای ایجاد کسب کار در کشور پرو، فرصت های اقتصادی را از مردم فقیر دریغ می‌کند. گروه پژوهشی دیستو در سال ۱۹۸۳ همه رویه ها و تشریفات دیوانی لازم برای ایجاد یک کارگاه لباس دوزی تک نفره در حومه لیما پایتخت پرو را مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که برای این کار ۲۸۹ روز وقت و ۱۲۳۱ دلار هزینه صرف می‌شود. این هزینه معادل مزد سه سال این کار آفرین بود. ماریو وارگاس لوسا در مقدمه آن کتاب آورده است: وقتی قانونی بودن، امتیازی است که تنها به کسانی که دارای قدرت سیاسی و اقتصادی هستند تعلق دارد، آنهایی که از قدرت محروم مانده اند هیچ راهی جز غیر قانونی کار کردن برایشان باقی نمی‌ماند.

مدت زمان لازم برای شروع فعالیت اقتصادی (روز)

سرریعترین کشور		کند ترین کشور	
استرالیا	۲	ونزوئلا	۱۱۹
کانادا	۳	زیمبابوه	۱۲۲
نیوزلند	۳	بورکینافاسو	۱۳۶
دانمارک	۴	انگولا	۱۴۶
ایالات متحده	۴	برزیل	۱۵۲
پورتوریکو	۶	موزامبیک	۱۵۳
سنگاپور	۸	اندونزی	۱۶۸
هنگ کنگ	۱۱	لاتوس	۱۹۸
لاتویا	۱۱	هائیتی	۲۰۳
هلند	۱۱	کنگو	۲۱۵
ایران	۴۸	روز	

مقایسه سهولت و سرعت شروع کسب و کار در ایران
و سایر کشورها

بیشترین	کمترین	ایران	شاخص های شروع یک کسب و کار
چاد (۱۹)	استرالیا (۲)	۹	تعداد مرحله و تشریفات
کنگو (۲۱۵)	استرالیا (۲)	۴۸	زمان (روز)
عربستان (۱۰۸۱۴)	نیوزلند (۲۸)	۱۱۳	هزینه (دلار آمریکایی)
سیرالئون (۱۲۹۷/۶)	ایالات متحده (۰/۶)	۶/۶	هزینه (درصدی از درآمد سرانه)
سوریه (۵۶۲۷/۲)	ایالات متحده (۰/۰)	۷/۴	حداقل سرمایه (درصدی از درآمد سرانه)
بیشترین	کمترین	ایران	شاخص های استخدام و اخراج
تایوان (۸۱)	چک (۱۷)	۳۳	شاخص انعطاف در استخدام
بولیوی (۹۵)	زیمبابوه (۲۲)	۷۷	شاخص استخدام
انگولا (۷۴)	هنگ کنگ (۱)	۴۷	شاخص انعطاف در اخراج
پرتغال (۷۹)	ایالات متحده (۲۲)	۵۲	شاخص قوانین استخدام
بیشترین	کمترین	ایران	شاخص های تنفیذ و اجرای یک قرارداد
بروندی (۶۲)	استرالیا (۱)	۲۳	تعداد مرحله و تشریفات
گواتمالا (۱۴۶۰)	تونس (۷)	۱۵۰	زمان (روز)
کانادا (۶۰۶۵)	یمن (۲)	۹۶	هزینه (دلار آمریکا)
مالاوی (۵۲۰/۶)	ایالات متحده (۰/۴)	۵/۸	هزینه (درصدی از درآمد سرانه)
گواتمالا (۹۰)	کانادا (۲۹)	۶۷	شاخص پیچیدگی تشریفات
بیشترین	کمترین	ایران	شاخص های دستیابی به تسهیلات
پرتغال (۴۹۶)	یمن (۷)	۰۰	پوشش دواير اعتبار سنجی دولتی (تعداد وام گیرنده به هزار نفر جمعیت)
کانادا (۸۰۶)	یمن (۰)	۰۰	پوشش دفاتر اعتبار سنجی خصوصی (تعداد وام گیرنده به هزار نفر جمعیت)
انگلستان (۴)	یمن (۰)	۲	شاخص حقوق وام دهنده
تایوان (۷۰)	یمن (۳۸)	۴۵	شاخص کلی عملکرد اعتبار سنجی عمومی

- ۵- فعالیت آن از نوع فعالیتهای صنعتی یا تجاری است.
- ۶- شرکت محل کسب و کار و اداری خود را اجاره می کند و مالک ساختمان نیست.
- ۷- شرکت یک ماه پس از شروع بهره برداری دارای ۵۰ نفر پرسنل است و همه آنها بومی هستند.
- ۸- درآمد فروش شرکت معادل ۱۰ برابر سرمایه اولیه آن است.
- ۹- موسسین شرکت شخصا همه اقدامات اولیه را انجام می دهند و از واسطه ها حسابداران، وکلا و امثال اینها استفاده نمی کنند.
- ۱۰- هر اقدام یا تشریفات حداقل یک روز وقت لازم دارد.
- ۱۱- کار آفرین وقت را تلف نمی کند و هر روز خود را مقید به انجام دادن و تکمیل هر مرحله یا تشریفات باقیمانده از روز پیش

فرض های مربوط به یک بنگاه کسب و کار
بانک جهانی فرض های زیر را برای مقایسه بین ۱۳۰ کشور
در خصوص شرایط شروع کسب و کار یک شرکت مفروض
مورد استفاده قرار داده است.

- ۱- یک شرکت با مسئولیت محدود است.
- ۲- در پر جمعیت ترین شهر فعالیت می کند.
- ۳- مالکیت آن ۱۰۰ درصد به افراد داخلی تعلق دارد که تعداد آنها ۵ نفر است و هیچ یک شخصیت حقوقی نیستند.
- ۴- سرمایه اولیه شرکت ۱۰ برابر درآمد سرانه کشور در سال ۲۰۰۲ است و ۱۰۰ درصد آن نقدی است.

می داند مگر آنکه قانون شیوه دیگری را الزامی کرده باشد.

توضیح شاخص ها

۱- تعداد مرحله و تشریفات شروع کسب و کار:

تشریفات و اقدامات رسمی لازم برای اخذ مجوزهای لازم و ثبت در کلیه مراجع ضروری برای شروع فعالیت قانونی یک کار آفرین

۲- انعطاف در استخدام:

امکان استفاده از قراردادهای پاره وقت و دارای مدت معین

۳- شرایط استخدام:

الزامات ساعات کار و حداقل استراحت روزانه، حداکثر ساعات کار در یک هفته، فوق العاده اضافه کار، محدودیت تعطیلات هفتگی، پرداخت اجباری مزد روزهای غیر کاری شامل مرخصی سالانه و تعطیلات رسمی، مقررات حداقل دستمزد.

۴- انعطاف در اخراج:

حمایت قانونی از کارگران در برابر اخراج و باز خرید.

در سال ۲۰۰۲ در کشور پاکستان همه ادارات مالیاتی کشور را به صورت الکترونیک به هم متصل کردند و تشریفات ثبت شرکتها را تجمیع نمودند که در نتیجه این کار، مدت زمان لازم برای شروع یک کسب و کار از ۳۵ روز به ۲۲ روز تقلیل پیدا کرد.

۵- شاخص قوانین استخدام:

میانگین ساده شاخص های انعطاف در استخدام، شرایط استخدام، انعطاف در اخراج.

۶- تعداد مرحله و تشریفات تنفیذ و اجرای قرارداد:

تعداد مرحله و تشریفات الزام آور قانونی یا دادگاهی که تعامل بین طرفین قرارداد یا بین آنها و قاضی یا دفتر دادگاه را ایجاب می نماید.

۷- شاخص پیچیدگی تشریفات قرارداد:

میانگین شاخص های فرعی میزان اتکا و استفاده از قضات و وکلای مدافع، ماهیت اقدامات لازم از مرحله تشکیل پرونده تا اجرای حکم به صورت کتبی یا شفاهی، سطح توجیه قانونی در فرآیند حل و فصل دعاوی تعداد کنترل های دفتری و اداری برای ثبت و تحویل مدارک، سطوح کنترل یا رسیدگی دادگاههای مختلف. این شاخص از صفر تا ۱۰ است و مقادیر بالاتر معرف پیچیدگی بیشتر است.

۸- شاخص پوشش دواير اعتبار سنجی دولتی:

دایره اعتبار ثبت عبارت است از اطلاعاتی که بخش عمومی (معمولا بانک مرکزی) اداره می کند. این مرکز اقدام به جمع آوری اطلاعات موجود در نظام مالی در مورد وام گیرندگان (اشخاص حقیقی یا حقوقی) می کند و آن را در اختیار موسسات مالی قرار می دهد. این شاخص تعداد افرادی بنگاههای ثبت شده در دواير ثبت اعتبار در ژانویه ۲۰۰۳ به ازاء هر هزار نفر جمعیت است که سوابق باز پرداخت بدهی های پرداخت نشده یا اعتبار فعلی آنها را نیز در بر می گیرد. رقم صفر نشان دهنده فقدان عملیات این دواير است.

۹- شاخص پوشش دفاتر اعتبار سنجی خصوصی:

دفتر اعتبارسنجی خصوصی یک بنگاه خصوصی یا سازمان غیرانتفاعی است که اعتبار وام گیرندگان فعلی موجود در نظام مالی (اشخاص حقیقی یا حقوقی) را در یک بانک اطلاعاتی نگهداری می کند و وظیفه اصلی آن تسهیل مبادله اطلاعات مربوط به درجه اعتبار در بین بانکها و موسسات مالی است. این شاخص به صورت نسبت تعداد افراد بنگاههای وام گیرنده به ازاء هر هزار نفر جمعیت محاسبه می شود.

دایره ثبت اعتبار عبارت است از یک بانک اطلاعاتی که بخش عمومی (معمولا بانک مرکزی) اداره می کند. این مرکز اقدام به جمع آوری اطلاعات موجود در نظام مالی در مورد وام گیرندگان (اشخاص حقیقی یا حقوقی) می کند و آن را در اختیار موسسات مالی قرار می دهد.

۱۰- شاخص حقوق وام دهنده:

این شاخص چهار نوع اختیار وام دهندگان را در زمینه تصفیه و تجدید سازمان وام گیرنده اندازه گیری می کند. درخواست وام گیرنده برای تجدید سازمان در واکنش به دعوی وام دهنده

آیا مشروط به رضایت وام دهنده در زمینه تصرف وثیقه است، حق تقدم وام دهنده نسبت به اموال وام گیرنده در صورت تصفیه بنگاه ور شکسته و عدم ابقاء مدیریت بنگاه ور شکسته در دوران تصفیه. عدد شاخص برای هر مورد از این چهار اختیار که به وام دهنده تعلق داشته باشد برابر یک است. در مجموع عدد صفر نشان دهنده حقوق ناچیز وام دهنده و عدد ۴ نشانه اختیارات وسیع وام دهنده است.

پوشش موسسات دولتی اعتبار سنجی و مبادله اطلاعات اعتباری بسیار کمتر از موسسات خصوصی است.

۱۱- شاخص کلی عملکرد اعتبار سنجی عمومی:

میانگین ساده شاخص های گردآوری، توزیع، دسترسی و کیفیت اطلاعات دواير اعتبار سنجی دولتی است که از صفر تا ۱۰۰ محاسبه می شود و مقادير بالاتر نشانه آن است که دواير اعتبار سنجی دولتی در زمینه مبادلات اعتباری به خوبی طراحی و تجهیز شده اند.

اعتبارات و تسهیلات بانکی شروع کسب و کار

بانکها با توجه به سه عامل زیر به متقاضیان وام و تسهیلات اعطاء می کنند:

۱- ارزش دارایی های طرح پیشنهادی متقاضی وام

۲- سوابق اعتباری وام گیرنده

۳- میزان حمایت نظام قانونی از وام دهنده

معمولا دو نوع نهاد زیر، دسترسی به اعتبار بانکی و بهبود تخصیص آن را تسهیل می نمایند که عبارتند از:

۱- ادارات یا دفاتر اطلاعات اعتباری

۲- حقوق وام دهنده در قوانین امنیت معاملات ور شکستگی

علاوه بر اینها، عوامل دیگری همچون شرایط اقتصاد کلان، نظارت بانکی و مالکیت هم در این خصوص اهمیت دارند. مجموعه عوامل فوق کمک می کنند که وام دهندگان به راحتی تصمیم گیری بنمایند. استفاده مشترک از اطلاعات (sharing information) به وام دهندگان این امکان را می دهد که مشتری خوب را از بد تشخیص دهند و تامین حقوق قانونی و اجرای مقررات نیز امکان پذیر شود. "فرهنگ اعتبار ((credit culture" در حقیقت حاصل و برآیند این قبیل نهادهاست.

از تکفیر ربا خواران در قرون وسطی در کلیسا تا حمایتی که در ایالات متحده از کشاورزان و رعیتها (به میزان ۱۶۰ هکتار برای هر خانوار) در مقابل سوداگران و نزول خواران صورت گرفت، همگی نشانه حمایت از وام گیرندگان در مقابل وام دهندگان سخت گیر بود. به گفته یک حقوقدان برجسته "قانون در تعصب و علاقه شدیدی که برای حمایت از بدهکاران به کار می گیرد، آنها را از تبدیل شدن به وام گیرنده باز می دارد."

دفاتر خصوصی اعتبارسنجی که اطلاعات را در میان موسسات مالی مبادله می کنند در ۵۷ کشور شامل همه کشورهای توسعه یافته به غیر از فرانسه فعالیت دارند.

وجود نهادهای خوب اعتباری با تعریف و تصریح حقوق مالکیت برای هر گروه وام دهندگان و وام گیرندگان، به همه کمک می کند و به بهبود اوضاع می انجامد. در این مورد مقررات مربوط به وثیقه و ورشکستگی و نحوه باز پس گرفتن وامها مهم است.

نهادهای رسمی "اطلاعات اعتباری مشترک" در قرن هفدهم و در پاریس به وجود آمدند و دفاتر اسناد رسمی اطلاعات مربوط به اعتبار بدهکاران را مبادله می کردند. در قرن هیجدهم نیز کسب و کار گزارش صلاحیت اعتباری در بخش خصوصی در ایالات متحده به وجود آمد که شکل امروزی آن "دان اند براداستریت (db)" است.

امروز بزرگترین موسسه اعتبار سنجی جهان "اکسپیرین (experian)" است که دارای ۴۰ هزار مشتری در ۵۰ کشور جهان است و درآمد فروش خدمات آن سالانه از ۱/۷ میلیارد دلار بیشتر است.

دفاتر خصوصی اعتبار سنجی که اطلاعات را در میان موسسات مالی مبادله می کنند در ۵۷ کشور شامل همه کشورهای توسعه یافته به غیر از فرانسه فعالیت دارند. دواير ثبت و مبادله اطلاعات اعتباری نیز به صورت عمومی و دولتی در ۶۸ کشور دنیا فعالیت دارند.

پوشش موسسات اعتبار سنجی و مبادله اطلاعات اعتباری در مورد دفاتر خصوصی اعتبار سنجی به طور متوسط از هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت کشورها، ۳۲۱ وام گیرنده را در برمی گیرد که دامنه آن از ۸۰۰ وام گیرنده در کانادا، نیوزلند، نروژ و ایالات متحده تا کمتر از یک نفر در غنا و پاکستان متفاوت است. پوشش موسسات دولتی اعتبار سنجی و مبادله اطلاعات اعتباری بسیار کمتر از موسسات خصوصی است. هر موسسه اعتبار سنجی دولتی به طور متوسط به ازاء هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت ۴۰ وام گیرنده را پوشش می دهد که در مجموع اعتباری معادل ۴۴ درصد در آمد ناخالص ملی را در بر می گیرد. دامنه پوشش این موسسات متفاوت است، چنانچه در پرتغال ۴۹۶ وام گیرنده به ازاء هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت و نسبت اعتبارات به درآمد ناخالص ملی معادل ۱۳۰ درصد است و در نیجریه و عربستان و مونتنگرو کمتر از یک وام گیرنده به ازاء هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت و نسبت اعتبارات به درآمد ناخالص ملی کمتر از ۱ درصد است.